

УДК 352.075

Т. Цалко, С. Невмержицька

*lozzeika@gmail.com, vsminfosn@gmail.com**Київський національний університет технологій та дизайну, Київ*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

В сучасному світі значення освіти збільшується, проявляється провідна роль розумової діяльності, а значить, пріоритетним стає освіта високого рівня. Система освіти, будучи найважливішим елементом життя суспільства в цілому і одним із пріоритетних характеристик муніципального рівня освіти, вимагає особливого контролю та значних фінансових витрат. Органи місцевого самоврядування повинні вирішувати питання місцевого значення в галузі освіти з метою підвищення конкурентоспроможності і інвестиційної привабливості місцевої системи освіти. Муніципальний рівень управління освітою представляє в цьому сенсі найбільший інтерес з кількох причин.

По-перше, на рівні муніципальної освіти формуються напрямки освітньої політики з урахуванням особливостей конкретної території. По-друге, муніципальний рівень управління освітою є системним елементом регіонального освітнього простору, який, в свою чергу, входить в загальноосвітню систему країни - тобто муніципальний рівень завершує системний характер державного освітнього простору в нашій країні. По-третє, в умовах передачі владних повноважень на рівень муніципалітетів, управління освітою з усіма організаційними і фінансово-економічними процедурами забезпечення цього процесу, а також кадрова політика в цій галузі, переходять в відповідну компетенцію. При цьому освітній процес обов'язково здійснюється в рамках загальноприйнятих в країні освітніх стандартів.

Нарешті, по-четверте, вступ нашої країни в світовий освітній простір, не тільки не знижує значення муніципального рівня розвитку освіти, а й підвищує вимоги до нього. У той же час діяльність муніципальних органів управління освітою нерідко ускладнюється через недостатню розробленість нормативно-правової бази, що визначає види і зміст повноважень органів місцевого самоврядування по організації діяльності муніципальних освітніх установ.

Законодавчі акти в сфері освіти часто і суттєво змінюються, що не дає можливості для вироблення досить ефективних методів здійснення органами місцевого самоврядування своїх повноважень. Водночас актуальність теми зумовлена потребою налагодження дієвих відносин державних, регіональних органів управління освітою і організацій громадянського суспільства в Україні як

визначального механізму підвищення ефективності державного управління нею. Різні аспекти формування муніципальної освітньої системи та управління сферою освіти на муніципальному рівні розглядали в своїх роботах Б.Г. Ананьєв, А.Г. Асмолов, Ю.К. Бабанський, Е.Д. Дніпрова, Л.П. Егоршин, Б.С. Жихарев, А.Б. Крутик, інші.

Є багато трактувань і пояснень, що ж таке муніципальне управління освітою, наприклад, у вузькому сенсі слова - це «система муніципальних утворень». У широкому сенсі муніципальне утворення - це «сукупність всіх освітніх установ, незалежно від їх форм власності та адміністративного підпорядкування, що знаходяться на території даного муніципального органу влади, взаємодіючих між собою і з муніципальним органом управління освітою з метою освітнього комплексу муніципальної освіти в інтересах населення». В нашому розумінні система управління освітою на муніципальному рівні являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів: освітніх програм і державних освітніх стандартів різного рівня і спрямованості, мережі реалізують освітніх установ незалежно від їх організаційно-правових форм, типів і видів, муніципальних органів управління освітою і підвідомчих їм установ і організацій.

Безсумнівно, муніципальна політика в сфері освіти повинна будуватися на основі державної політики, принципами якої є: гуманістичний характер освіти; пріоритет загальнолюдських цінностей; доступність освіти, адаптивність систем освіти до рівнів і особливостей розвитку та підготовки учнів; світський характер освіти в державних і комунальних навчальних закладах; свобода і демократизм в освіті.

При цьому необхідність поділу повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування очевидна і пов'язана, перш за все, з тим, що вони мають неоднакові можливості оцінки факторів, що впливають на зміст управлінських рішень в даній області. Так, орган державної влади, маючи можливість більш повно врахувати всі різноманітні фактори загального характеру, не може передбачити всіх деталей застосування винесеного рішення, усіх додаткових обставин, пов'язаних з індивідуальними особливостями кожного окремого випадку і регіону. З іншого боку, органи місцевого самоврядування так само не завжди можуть мати повне уявлення про загальні пропорції, про структуру господарства в цілому, про тенденції та

закономірності його розвитку. Віднесення ж дрібних питань до компетенції органів державної влади, як правило, призводить до уповільнення їх вирішення.

Конституція України не надає місцевим державним адміністраціям повноважень саме у сфері освіти, але їх визначає Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [1]. При цьому змістове наповнення частини цих повноважень визначали попередній Закон України «Про освіту» [2] та чинні до вересня 2017 р. редакції спеціальних Законів, що регулюють сферу освіти.

Закон України «Про місцеве самоврядування» [3] надає виконавчим органам сільських, селищних, міських рад, такі повноваження: 1) управління закладами освіти, які належать територіальним громадам або передані їм, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення (ст. 22.а.1); 2) забезпечення здобуття повної загальної середньої, професійно-технічної освіти у державних і комунальних загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладах, вищої освіти у комунальних вищих навчальних закладах, створення необхідних умов для виховання дітей, молоді, розвитку їх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів, сприяння діяльності дошкільних та позашкільних навчально-виховних закладів (ст. 22. а.2); 3) створення при загальноосвітніх навчальних закладах комунальної власності фонду загальнообов'язкового навчання за рахунок коштів місцевого бюджету, залучених з цією метою на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також коштів населення, інших джерел; контроль за використанням коштів цього фонду за призначенням (ст. 22. а.3); 4) організація медичного обслуговування та харчування у закладах освіти, культури, фізкультури і спорту, оздоровчих закладах, які належать територіальним громадам або передані їм (ст. 22.а.6).

Водночас сьогодні типові структури обласних і районних рад не передбачають створення виконавчих органів, які б опікувалися проблемами освіти. Муніципальна освітня система управління повинна передбачати захист її інтересів, забезпечення узгодження з освітніми потребами та запитам населення і вимогами держави [4]. Тому повинна бути побудована така система муніципального управління, яка матиме призначення розвиток місцевих закладів, освіти в цілому. Таким чином, основною метою побудови ефективної моделі муніципального управління освітою має бути в першу чергу, місто, що являє собою єдину територію з єдиними органами представницької і виконавчої влади, зі сформованою цілісною системою освіти, яка має такі характеристики і компоненти, що забезпечують її функціонування і розвиток: мережу освітніх установ; їх матеріально-технічна база; фінансові ресурси; засоби навчання та виховання; програмно-методичні засоби; педагогічні ресурси; необхідний набір освітніх послуг, їх якість; ступінь задоволення

освітніх потреб населення; виробнича і науково-методична інфраструктура, ступінь самостійності освітніх установ; соціокультурне середовище міста; наявність єдиної інформаційної системи тощо.

Тільки створюючи таку інфраструктуру, ми отримаємо реальну можливість для: надання допомоги освітньому установам в проведенні експериментів; розробки інструментарію і методик для регулярного моніторингу якості освіти; створення єдиного інформаційного простору; формування та реалізації стратегії дошкільної, середньої (повної), додаткового загальної освіти; здійснення самостійної освітньої політики на всій території міста; створення моделі муніципальної системи освіти в умовах великого обласного центру.

Також слід зазначити, що створення муніципальної системи управління освітою можливе з одночасним формуванням єдиної інформаційної системи. Ефективність управління системою освіти залежить від ступеня повноти інформації на всіх рівнях. Лише через інформаційний обмін відбувається взаємодія підсистем в процесі управління [5]. Ще одна проблема, яка потребує вирішення, стосується фінансування закладів освіти в умовах децентралізації [6].

Для розв'язання вищезазначених проблем необхідне проведення досліджень й розроблення на їх основі концепцій і моделей організації, функціонування й вдосконалення державно-громадського управління розвитком освіти всіх її рівнях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про місцеві державні адміністрації: Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
2. Про освіту: Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Про місцеве самоврядування: Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
4. Бондаренко С. М. Використання концепції загального управління якістю (TQM) в органах місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / С. М. Бондаренко, А. О. Касич // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2017. – № 2. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1029>.
5. Цалко Т. Р. Використання хмарних сервісів у навчальному процесі ЗВО / Т. Р. Цалко, С. М. Невмержицька // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації»: тези доповідей (4 жовтня 2019 р., м. Київ). – Київ : КНУТД, 2019. – С. 53-54.
6. Касич А.О. Теоретичні аспекти впливу процесів децентралізації на економічний розвиток країни Актуальні проблеми економіки. – 2016. – №8. – С. 16-21.